الجمعة سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة الجمعة | އާޔަތުގެ ޢަދަދު (١١)

يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾ هُوَ ٱلَّذِى بَعَثَ فِى ٱلْأُمِّيِّـۧنَ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا۟
عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ وَإِن كَانُوا۟ مِن قَبْلُ لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ وَءَاخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا۟ بِهِمْ ۚ وَهُوَ
ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٣﴾ ذَٰلِكَ فَضْلُ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلْفَضْلِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٤﴾

މުފްރަދާތު

يُسَبِّحُ لِلَّهِ = الله އަށް تَسْبِيح ކިޔައެވެ. (الله ހުސް طاهِر ވަންތަ ކުރައްވެވެ.) ❁ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތަކުގައި ވާހައި ތަކެތި ❁ وَمَا فِي ٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމުގައި ވާހައި ތަކެއްޗެއް، ❁ ٱلْمَلِكِ ٱلْقُدُّوسِ = (އެކަލާނގެއީ) ހުރިހައި ތަކެތީގެ ވެރި، އަދި ހުރިހައި عَيْب އަކުން ސުބުޙާނަހު ވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ ٱلْعَزِيزِ ٱلْحَكِيمِ ﴿١﴾ = عِزَّة ވަންތަވެ ވާގިވެގެންވާ، حِكْمَة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ❁ هُوَ ٱلَّذِى = އެކަލާނގެއީ ❁ بَعَثَ فِى ٱلْأُمِّيِّـۧنَ = ލިޔުންކިޔުން ނުދަންނަ މީހުންގެ ތެރެއަށް ފޮނުއްވި ކަލާނގެއެވެ. ❁ رَسُولًا مِّنْهُمْ = އެމީހުންގެ ތެރެއިން رَسُوْل ބޭކަލަކު ❁ يَتْلُوا۟ عَلَيْهِمْ ءَايَٰتِهِۦ = އެކަލާނގެފާނު އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ آيَة ތައް ކިޔަވައިދެއްވުމާ ❁ وَيُزَكِّيهِمْ = އަދި كُفْر އާއި، شِرْك ން އެމީހުން طاهِر ކުރައްވާ ❁ وَيُعَلِّمُهُمُ = އަދި އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެފާނު އުނގަންނައިދެއްވާ ❁ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْحِكْمَةَ = ފޮތާއި، حِكْمَة (ކިޔުމާއި قُرْءان އާއި، سُنَّة) ❁ وَإِن كَانُوا۟ مِن قَبْلُ = އަދި އޭގެ ކުރީގައި އެމީހުން ވިޔަސް ❁ لَفِى ضَلَٰلٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾ = ކަނޑައެޅި ބަޔާންވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައި ❁ وَءَاخَرِينَ مِنْهُمْ = އަދި އެމީހުންކުރެ އެހެން ބަޔަކާއި، ❁ لَمَّا يَلْحَقُوا۟ بِهِمْ = އަދި މިހާތަނަށް އެމީހުންނާ ބައްދަލު ނުވާ ❁ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٣﴾ = އަދި އެކަލާނގެއީ عِزَّة ވަންތަ، حِكْمَة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ❁ ذَٰلِكَ فَضْلُ ٱللَّهِ = އެއީ الله ގެ فَضْل ވަންތަ ކަމެވެ. ❁ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންފައިވާ މީހަކަށް އެކަލާނގެ އެ فَضْل ވަންތަކަން ދެއްވައެވެ. ❁ وَٱللَّهُ = އަދި الله އީ ❁ ذُو ٱلْفَضْلِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٤﴾ = فَضْل ވަންތަކަމާއި، ހައިބަ ބޮޑުކަމުގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެއެވެ. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(١) އުޑުތަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި ތަކެތި الله އަށް تَسْبِيح ކިޔައެވެ. الله ހުސް طاهِر ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. (ދުރުވެން ބޭނުންވާ ތަކެތި ދުރުވެންނެވެ. ދުރުވެން ނުބޭނުންވާ ތަކެތި އަދި އެއްޗެއް ގެނައުންނެވެ. حال ގެ ދުރުވެންނެވެ. އިންސާނުންނަކަށް އެ ތަކެތީގެ تَسْبِيح ނުވިސްނޭނެއެވެ. އެއްވެސް އެއްޗެއް الله އަށް تَسْبِيح ކިޔާ ކަމުގައި ވެއްޖެ ނުވެއެވެ. އެކަމަކު އިންސާނުންނަކަށް އެ تَسْبِيح ނުވިސްނޭނެއެވެ.: وَإِن مِّن شَىْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِۦ وَلَـٰكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ ۗ الآية – بَنِيْ إِسْرَائِيْل 44)

(٢) الله އީ އުނިތަކަކުން ތަކެތީގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ. އަދި އުނިތަކަކުން عَيْب އަކުން ދުރުވެ ހުސް طاهِر ވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. އެއީ عِزَّة ވަންތަ، حَكِيم ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

(٣) އެކަލާނގެއީ ލިޔުންކިޔުން ނުދަންނަ ("أُمِّيّ]) މީހުންގެ ތެރެއިން ހަމަ އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެބައި "أُمِّيّ] އިން މީހަކު رَسُوْل ކަމުގައި ފޮނުއްވި ކަލާނގެއެވެ. (އެބައި سَماوِي އެއްވެސް ފޮތެއްގެ أهْل ވެރި ބައެއް ކަމުގައި ނުވާ عَرَبِي ންގެ ތެރެއިން عَرَبِي ންގެ ތެރެއިން رَسُوْل އަކު ފޮނުއްވި ކަލާނގެއެވެ. އެއީ مُحَمَّدٌ ﷺ އެވެ. އަދި އެހެން ބުނެވޭ [أُمِّيّ] މި لَفْظ ގެ މާނައީ ލިޔުންކިޔުން ނުދަންނަ މީހާއެވެ. އެ ދުވަސްވަރު عَرَبِي ންގެ ގިނަ މީހަކަށް ލިޔުންކިޔުން އެނގެނީސް، ގިނަ މީހުންނަކީ عامّ ގޮތެއް ލިޔުންކިޔުން ނުދަންނަ މީހުންނެވެ.)

(٤) ދަންނަވާ އެ رَسُوْلާ ފަރާތުން އެބައިމީހުންނަށް އެކަލާނގެ آيَة ތަކެއް ކިޔަވައިދެއްވުމަށާއި، كُفْر އާއި، شِرْك ން އެބައިމީހުން ކުށްއޮވުމަށާއި، އަދި ކިޔަވާ قُرْءان އާއި، سُنَّة އެބައިމީހުންނަށް އުނގަންނައިދެއްވުމަށެވެ. އަދި އޭގެ ކުރިން، އެބައި رَسُوْل އާ ފޮނުއްވުމުގެ ކުރިން، ކަނޑައެޅިގެން بيان ވެގެންވާ މަގުފުރެދުމެއްގައި އެމީހުން ތިބިނަމަވެސް ވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ رَسُوْل ކަމުގައި ފޮނުއްވީ އާރަބަށް އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ނުވާ ބަޔަކަށްވެސް (އެބައި އެކަލާނގެ ފަރާތުން أصْحاب ބޭކަލުންނާ ދިމާ قِيامَة އާ ހަމައަށް ދަރިފަސް ބަޔަކަށް) ވެސް رَسُوْل ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ عِزَّة ވަންތަ، حَكِيم ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

އެއީ – އެބައި نَبِي ކަމާއި، رَسُوْل ކަމަކީ – الله ގެ فَضْل ވަންތަކަމެކެވެ. އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުން ފަރާތަކަށް އެ فَضْل ވަންތަކަން ދެއްވައެވެ. އަދި الله އީ فَضْل ވަންތަކަމުގެ ވެރި، ނުހަނު ބޮޑު ވަންތަކަމުގެ ވެރި ކަލާނގެއެވެ.

مَثَلُ ٱلَّذِينَ حُمِّلُوا۟ ٱلتَّوْرَىٰةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ ٱلْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًۢا ۚ بِئْسَ مَثَلُ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ۚ وَٱللَّهُ لَا
يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٥﴾ قُلْ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ هَادُوٓا۟ إِن زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَآءُ لِلَّهِ مِن دُونِ ٱلنَّاسِ فَتَمَنَّوُا۟ ٱلْمَوْتَ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ
﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُۥٓ أَبَدًۢا بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ ۚ وَٱللَّهُ عَلِيمٌۢ بِٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِنَّ ٱلْمَوْتَ ٱلَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمْ ۖ ثُمَّ
تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

ލަފުޒުމާނަ

مَثَلُ ٱلَّذِينَ حُمِّلُوا۟ ٱلتَّوْرَىٰةَ = تَوْراة އުފުލާން ޖެހުނު މީހުންގެ މިސާލަކީ: އެބަހީ تَوْراة ގައިވާ ގޮތަށް عَمَل ކުރަން ޖެހުނު
މީހުންގެ މިސާލަކީ ❁ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا = ދެން އެ ފޮތް އުފުލުން ނުއުފުލި (އެބަހީ އޭގައިވާ ގޮތަށް عَمَل ނުކުރި) ❁
كَمَثَلِ ٱلْحِمَارِ = حِمَارُ ގެ މިސާލެވެ. ❁ يَحْمِلُ أَسْفَارًا = ފޮތްތަކެއް އުފުލާ ❁ بِئْسَ مَثَلُ = އެމީހުންގެ މިސާލު
ނުބައިވެގެން ވެއެވެ. ❁ ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا۟ = އެ ދޮގުކުރި މީސްތަކުންގެ ❁ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ = اللَّه ގެ آيَة ތަށް ❁ وَٱللَّهُ
لَا يَهْدِى = އަދި اللَّه ތެދުމަގު ނުދައްކަވައެވެ. ❁ ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٥﴾ އަނިޔާވެރިވި ބައެއްކަން ❁ قُلْ = ކަލޭގެފާނު
ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ هَادُوٓا۟ = އޭ يَهُودِي ވި މީހުންނޭވެ. (އޭ يَهُودِي ންނޭވެ.) ❁ إِن زَعَمْتُمْ = ކަލޭމެން
ހިތަކަށްޓަ ❁ أَنَّكُمْ أَوْلِيَآءُ لِلَّهِ = ހަމަކަލޭމެން ކަލޭމެންނަކީ اللَّه ގެ وَلِيّ ން ކަމުގައި (ޚާއްޞަވެރިން ކަމުގައި) ❁ مِن
دُونِ ٱلنَّاسِ = އެހެން މީސްތަކުން ފިޔަވައި ❁ فَتَمَنَّوُا۟ ٱلْمَوْتَ = ފަހެ ކަލޭމެން މަރު އެދޭށެވެ. (މަރުވުމަށް އެދޭށެވެ.) ❁
إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٦﴾ = ކަލޭމެންނަކީ ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވާނަމަ ❁ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُۥٓ أَبَدًا = ދުވަހަކުވެސް އެމީހުން
އެ މަރަކަށް ނޭދޭނެއެވެ. ❁ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ = އެއި އެމީހުންގެ އަތްތަކުން ކުރިއަށް ފޮނުވައިވާ ކަންތަކުގެ ސަބަބުން ❁
وَٱللَّهُ عَلِيمٌ = އަދި اللَّه އީ ދެނެވޮޑިގެންވާ ◌ ކަލާނގެއެވެ . ❁ بِٱلظَّٰلِمِينَ ﴿٧﴾ = އަނިޔާވެރިންގެ ކަންތައްތައް ❁ قُلْ =
ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ إِنَّ ٱلْمَوْتَ = ހަމަކަށަވަރުން މަރު ❁ ٱلَّذِى تَفِرُّونَ مِنْهُ = ކަލޭމެން އެއިން ފިލަ
ހިނގާ ❁ فَإِنَّهُۥ مُلَٰقِيكُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނާ އެ މަރު ބައްދަލުވާނެއެވެ. ❁ ثُمَّ تُرَدُّونَ = ދެން ކަލޭމެން
ރައްދުވާނެއެވެ. ❁ إِلَىٰ عَٰلِمِ ٱلْغَيْبِ وَٱلشَّهَٰدَةِ = غَيْب އާއި، ފާޅުގައިވާ ކަންތައްތައް ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ
حَضْرَة އަށް ❁ فَيُنَبِّئُكُم = ދެން އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް خَبَر ދެއްވާނެއެވެ. ❁ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ = ކަލޭމެން
(ދުނިޔޭގައި) ކުރަމުން ދިޔަ ކަންތަކުގެ ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٥) تَوْرَاة އަށް عَمَل ކުރަން ޖެހިފައި ދިން އެ ޔަހޫދީންނާ ގޮތަކީ عَمَل ނުކުރި މީހުންގެ މިސާލަކީ ބޮޑެތިބޮޑެތި ފޮތްތަކެއް ޖެހޭގޮތަށް އުފުލާ حِمار ގެ މިސާލެވެ. (ބޮޑެތިބޮޑެތި ފޮތް ޖެހޭގޮތަށް ކަލޭއަށްވެސް ނަސޭހަތްވެސް ކަލޭއަ حِمار އަށްވެސް ނޭނގެއެވެ.) اللّه ގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރި މި މީހުންގެ މިސާލުގެ ނުބައިކަން ވަރަށްވެސް ބޮޑެވެ. އަދި އަނިޔާވެރި ޤައުމު ބަޔަކަށް اللّه ތެދުމަގު ނުދައްކަވާނެއެވެ. (މި އާޔަތުގައި އިޝާރާތްވެގެން މިވާ މީހުންނަކީ يَهُودِي ންނެވެ.)

(٦) (އޭ رَسُوْل اللّه އެވެ.!) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! އޭ يَهُودِي ވެގެން މީހުންނޭވެ! ކަލޭމެންނަށް އެހެން މީސްތަކުން ފިޔަވައި اللّه ގެ وَلِيّ ން ކަމުގައި – އަދި އެކަލާނގެ އެންމެ ލޯބިވެރިޔަކީ ކަލޭމެން ކަމުގައި ދައުވާކުރަމު – އެހެންކަމުން ހިތްވަރަށް ދެރަ ކަލޭމެން މަރުވާން އެދޭށެވެ. (އެއީ ހަމަ ސީދާ ދުނިޔެ ސުވަރުގެ ދާނުވީމެވެ. ކަލޭމެން ހިތްޖެހޭ ގޮތުގައި، އަދި ކަލޭމެން ބުނާ ގޮތުގައި يَهُودِي އަށް ނޫނީ نصارَى އަށް ފިޔަވައި ސުވަރުގެ ނުވަންނާނެއެވެ.) ކަލޭމެންގެ ބުނުމުގައި ކަލޭމެން ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވާނަމަ އެގޮތަށް މަރުވާން އެދޭށެވެ. (އެމީހުންގެ އެދުމާއި، އެ ޙުކުމް އެއީ ދޮގެއްކަން އަންގަވައި اللّه އެ وَحِي ކުރައްވައި މި ފަރުމާއިފިއެވެ.)

(٧) ދުވަހަކުވެސް އެމީހުން އެ މަރަކަށް ނޭދޭނެއެވެ. އެއީ އެމީހުން ކުރިއަށް ފޮނުވި ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުންނެވެ. އެމީހުންނީ އަނިޔާވެރިންނެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިންނާމެދު اللّه ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.

(٨) (އޭ رَسُوْل اللّه އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. އެއީ ކޮންމެ ކަލޭމެން ބިރުން ދުވަ ފިލައިގަންނަ މަރު ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނާ ބައްދަލުކުރާނެއެވެ. ކަލޭމެން މަރުވާނެއެވެ. ސިއްރާއި، ފާޅު ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ حَضْرَة އަށް – اللّه ގެ حَضْرَة އަށް – ދެން ކަލޭމެން ގެންދެވޭނެއެވެ. ދެންފަހު ދުނިޔޭގައި ތިބެގެން ކަލޭމެން ކުރަމުން ގެންދިޔަ ކަންތައްތަކުގެ خَبَر އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ދެއްވާނެއެވެ. (އަދި އޭގެ جَزَاء ވެސް ދެއްވާނެއެވެ.)

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا نُودِىَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوْمِ ٱلْجُمُعَةِ فَٱسْعَوْا۟ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ وَذَرُوا۟ ٱلْبَيْعَ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ فَٱنتَشِرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ وَٱبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ وَٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ وَإِذَا رَأَوْا۟ تِجَـٰرَةً أَوْ لَهْوًا ٱنفَضُّوٓا۟ إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَآئِمًا ۚ قُلْ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ ٱللَّهْوِ وَمِنَ ٱلتِّجَـٰرَةِ ۚ وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿١١﴾

މުފްރަދާ

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ = އޭ إيْمَان ވެއްޖެ މީސްމީހުންނޭވެ. ✵ إِذَا نُودِىَ لِلصَّلَوٰةِ = ނަމާދަށް ގޮވައިލެވިއްޖެއްޔާ ✵ مِن يَوْمِ ٱلْجُمُعَةِ = ހުކުރު ދުވަހު ✵ فَٱسْعَوْا۟ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ = ތިޔަ الله ގެ ذِكْر އަށް ކަލޭމެން އަވަސްވާށެވެ. ✵ وَذَرُوا۟ ٱلْبَيْعَ ۚ = އަދި ވިޔަފާރިކުރުން ދޫކޮށްލާށެވެ. ✵ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ = އެކަން ކަލޭމެންނަށް ހެޔޮވެގެން ވެއެވެ. ✵ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩﴾ = ކަލޭމެންނަށް އެނގޭ ކަމުގައި ވަންޏާ ✵ فَإِذَا قُضِيَتِ ٱلصَّلَوٰةُ = ފަހެ ނަމާދު ނިމިއްޖެއްޔާ ✵ فَٱنتَشِرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ = ފަހެ ކަލޭމެން ބިމުގައި ފެތުރޭށެވެ. (މަސައްކަތް ކުރުމަށް އުޅޭށެވެ.) ✵ وَٱبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِ ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ فَضْل ވަންތަކަމަށް ކަލޭމެން އެދޭށެވެ. ✵ وَٱذْكُرُوا۟ ٱللَّهَ كَثِيرًا = އަދި ކަލޭމެން ގިނަގިނައިން الله ހަނދާންކުރާށެވެ. (ذِكْر ކުރާށެވެ.) ✵ لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠﴾ = ކަލޭމެންނަށް ކާމިޔާބުވުމަށްޓަކައެވެ. ✵ وَإِذَا رَأَوْا۟ تِجَـٰرَةً = އަދި އެމީހުންނަށް ވިޔަފާރިއެއް ފެނިއްޖެއްޔާ ✵ أَوْ لَهْوًا = ނުވަތަ ކުޅިވަރެއް (ފެނިއްޖެއްޔާ) ✵ ٱنفَضُّوٓا۟ إِلَيْهَا = އެތަނަށް އެމީހުން ބައިބައިވެގެން ދަނީއެވެ. ✵ وَتَرَكُوكَ قَآئِمًا ۚ = ކަލޭގެފާނު (مِنبَر މަތީ) ކޮޅަށް ދޫކޮށްލައި ✵ قُلْ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ✵ مَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ = الله ގެ حَضْرَة ގައި ވާ ތަކެތި ވާ ހެޔޮވެގެންވާއެވެ. ✵ مِّنَ ٱللَّهْوِ = ކުޅިވަރަށް ވުރެ ✵ وَمِنَ ٱلتِّجَـٰرَةِ ۚ = އަދި ވިޔަފާރިއަށް ވުރެންނާއި، ✵
وَٱللَّهُ خَيْرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ﴿١١﴾ = އަދި الله އީ ރިޒްގުދެއްވާ ފަރާތްތަކުން ކުރެ އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ✵

إِجْمَالِي މާނަ

(٩) އޭ إيمان ވެއްޖެ މީސްތަކުންނޭވެ. ހުކުރު ދުވަހު ހުކުރު ނަމާދަށް ގޮވައިލެވިއްޖެއްޔާ الله ގެ ذِكْر ކުރުމަށް ކަލޭމެން އަވަސްވެގަންނާށެވެ. އަދި ކަލޭމެން ގަނޑުވިއްކުން ދޫކޮށްލާށެވެ. (ހުކުރު ވަގުތު ކަލޭމެން ވިޔަފާރި ނުކުރާށެވެ.) ކަލޭމެންނަށް އެނގޭ ކަމުގައި ވާނަމަ އެގޮތް (އެކަން) ކަލޭމެންނަށް މާ ހެޔޮވެގެން ވެއެވެ.

(ނޯޓް: [ހުކުރު ދުވަހު ހުކުރު ނަމާދަށް ގޮވައިލެވިއްޖެއްޔާ] އޭ އޮތް ބަސްފުޅުގެ މުރާދަކީ إمام މިމްބަރު خُطْبَة ކިޔުމަށް ވަންނަމަށް އެރިމާ ދެން އެ ގޮވާ ބަންގި ގޮވުމެވެ. އެ ވަގުތުން ފެށިގެން ހުކުރު ނަމާދު ނިމެންދެން، ވިޔަފާރިކުރުން މުޅިން حَرام ވެއްޖެއެވެ. މިހާ ވާނެއެވެ.) رَسُولُ الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّم ގަވާއިދުގައި خُطْبَة ފެއްޓެވީ މެންދުރު ބަނގިއާއި ވިދިގެންނެވެ. 12·35ގައެއްޓުންނެވެ.

(١٠) ދެންފަހެ ހުކުރު ނަމާދު ނިމިއްޖެއްޔާ ދެން ކަލޭމެންގެ މަސައްކަތްތަކުގައި (ގަނޑުވިއްކުމާއި، އެހެނިހެންވެސް ކަންކަމުގައި) އުޅޭށެވެ. ބިމުގައި ފެތުރިގަންނާށެވެ. މާތް ބޭނުން ހުއްދަ ދިއުމަކަށް ދާށެވެ. ދިޔުން ހުއްދަވީއެވެ. އަދި الله ގެ حَضْرَة ން فَضْل ވަންތަކަން އެދޭށެވެ!. ރިޒްގު އެދޭށެވެ.! އަދި ދަރުމަވަންތަ، ثَواب ވެސް އެދޭށެވެ!. އަދި ގިނަގިނައިން الله އަށް ذِكْر ކުރާށެވެ!. الله ހަނދާންކުރާށެވެ. އެއީ ކަލޭމެންނަށް ކާމިޔާބު ވާތީއެވެ. އެކަމުގެ أُمِّيد ކުރެއެވެ.

(١١) އަދި رَسُولُ الله އުޅުއްވާނަށް ވިޔަފާރިއެއް ފެނިއްޖެއްޔާ، ނުވަތަ ކުޅިވަރެއް ފެނިއްޖެއްޔާ އެދިމާއަކަށް އެބައިމީހުން ވަކިވަކިވެގެން ދަނީއެވެ. ކަލޭގެފާނު (މިންބަރުގައި خُطْبَة ވިދާޅުވަމުން) ދޫކޮށްލައިފައި އެމީހުން ނުކުމެގެން އެ ދަނީއެވެ. ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ.! ކުޅިވަރާއި، ވިޔަފާރިއަށްވުރެ الله ގެ حَضْرَة ގައި ވާ ތަކެތި (ثَواب އާއި، ދަރުމަ) މާ ހެޔޮކަން ބޮޑެވެ. އަދި الله އީ ތަކެތި ދެއްވާ ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ހެޔޮވެގެންވާ ފަރާތެވެ.

(ނޯޓް: މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވި ސަބަބެއް تَفْسِير عِلْم ވެރިން ލިޔުއްވާފައި ވެއެވެ. އެ ލިޔުމުގެ خُلاصَة އަކީ: مَدِينَة ގެ أَهْل ވެރިންނަށް ބަނޑުހައިހޫނުކަމެއް ދިމާވެފައިވި ދުވަސްވަރެއްގައި އެމީހުންގެ ވިޔަފާރި ގާފިލާ شام ކަރައިން އައިސް ލެވި ވަގުތަކީ ހުކުރު ދުވަހު رَسُوْل اللَّه ﷺ މިމްބަރުމަތީ خُطْبَة ވިދާޅުވަމުން ހުންނެވި ވަގުތެވެ. ވިޔަފާރި ގާފިލާ އަންނަ އަޑު އިވުމުން މިސްކިތުގައި ހުކުރަށް ގޮސް ތިބި މީހުންގެ ތެރެއިން ބާރަ މީހުން ފިޔަވައި އެންމެން ވިޔަފާރި ގާފިލާއާ ދިމާއަށް ދުވެގަތުމުންނެވެ. رَسُوْل اللَّه ﷺ ހުންނެވީ خُطْبَة ވިދާޅުވަމުންނެވެ. އެކަމާ ގުޅިގެން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވީ އެވެ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ =فَتْحُ الْقَدِير=